

3.5. Concept of development and formation of transport-logistic systems in the agroindustrial complex

3.5. Концепція розвитку та формування транспортно-логістичних систем в АПК

Необхідність забезпечення стратегічного розвитку та формування транспортно-логістичних систем в агропромисловому комплексі (АПК) є функціонування ефективної логістичної системи, особливо важливою для спроможності та ефективності як внутрішньої, так і міжнародної мобільності та логістики шляхом стратегічного транспортного планування.

Не зважаючи на важливість та наявний потенціал у сфері логістичних послуг АПК, транспортні потужності використовуються недостатньо, транспортна інфраструктура та послуги, що доступні вантажовідправникам і постачальникам логістичних послуг, часто є нижчими від установлених світових стандартів. Крім того, загальні витрати на логістику, з якими стикаються кінцеві користувачі, зависокі, коли враховуються сукупні витрати на обробку вантажів, перевантаження, складування, інвентаризацію, пов'язані з цим адміністративні та надлишкові витрати. Створення відповідної інфраструктури та розв'язання проблеми становлення транспортно-логістичних систем (ТЛС) в АПК залежить від ряду умов, до яких слід віднести: загальний сучасний стан економіки на макро-, мезо-, мікрорівнях [1]; наявність конкурентного середовища; ступінь забезпечення рівних умов функціонування для суб'єктів різних форм власності.

Неоднозначність вирішення даної проблеми обумовлює необхідність проведення відповідних досліджень, що дозволять обґрунтувати концепцію розвитку формування ТЛС в АПК для впровадження транспортної моделі для вдосконалення механізму функціонування логістики перевезень. Щодо розгляду логістики в АПК, то можливо визначити аспекти управлінських та технологічних процесів [2].

При вдосконаленні транспортно-логістичних технологій (ТЛТ) транспортних перевезень, складського господарства, інформаційного забезпечення, планування і контролю слід оптимізувати витрати на їх ефективне функціонування тобто, оптимізація визначається транспортно-технологічним процесом (ТПП). У зв'язку з цим, важливим завданням є створення ефективного механізму транспортно-логістичних технологій в ТЛС, особливо це стосується АПК. В цьому ракурсі сучасна концепція логістики в ТЛС в АПК повинна розглядатися, як ефективний підхід до управління матеріальними потоками з метою зниження транспортних витрат [3, 4]. Тому за основу приймається транспортна стратегія організації ТЛС, коли логістика використовується як інструментарій в конкурентному середовищі і розглядається як управлінська

логіка при реалізації планування, розміщення і контролю над матеріальними, фінансовими і трудовими ресурсами.

Логістична концепція ТЛС передбачає використання сукупності способів і методів управління товарними потоками по логічному ланцюгу постачання. При цьому виділяють кілька функціональних областей логістики: закупівельну, пов'язану із забезпеченням виробництва матеріалами, виробничу і збутову [5]. Необхідно зазначити, що складовою частиною кожного з названих видів логістики та сумісною ланкою в єдиному технологічному ланцюгу є автомобільний транспорт (АТ) [6]. Логістика АТ має безліч напрямків, і виділення одного з них істотно змінює зміст і зміст самого виділення.

Методологія дослідження розвитку в ТЛС в АПК ґрунтується на системному підході з використанням методів аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, класифікації та ін.

Принциповою новизною логістичного підходу до управління ТЛС в АПК можливо вважати те, що вона розглядається як внутрішньовиробнича логістична система на макро-, мезо- і мікрорівнях, в залежності від масштабу діяльності.

На макрорівні ТЛС виступає в якості елементів макрологістичних систем, які забезпечують ритм роботи цих систем і є джерелами матеріальних послуг – транспортно-логістичних послуг.

На мезорівні ТЛС в АПК, як внутрішньовиробничі логістичні системи являють собою ряд підсистем, що знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним, що утворюють певну цілісність, єдність макрологістичних систем. В залежності від організації переміщення матеріального потоку в АПК розглядається ТЛС з прямими зв'язками (без участі посередника), ешелоновані (з обов'язковою участю посередника) та гнучкі (як з участю посередника, так і без нього). Відповідно до концепції логістики побудова внутрішньовиробничих ТЛС повинна забезпечувати можливість постійного узгодження і взаємного коригування планів і дій постачальницьких, виробничих і збутових ланок в системі АПК. Необхідно відзначити, що логістична концепція в ТЛС останнім часом починає застосовуватися до управління сільськогосподарського виробництва з метою інтеграції процесу руху сільськогосподарської продукції в єдину систему, здатну швидко і ефективно доставити її споживачеві. Однак логістична концепція, концентруючись на матеріально-технічному аспекті просування сільськогосподарської продукції до споживача, не достатньо розглядає проблеми узгодження різних видів транспорту, що вкрай важливо в забезпеченні ефективного функціонування ТЛС в АПК як єдиної системи.

При цьому мова йде не стільки про координацію одного або декількох видів транспорту, скільки про розробку нових логістичних систем, що в першу чергу базуються на інформаційних технологіях. Перехід до таких систем передбачає впровадження ефективних транспортних технологій в вантажних

перевезеннях. Зазначимо, що в центрі уваги економічного співтовариства на даному етапі є розвиток транспортної логістики. Майже 30% логістичних функцій в усіх галузях економіки європейського ринку передаються логістичним компаніям і інтенсивно зростає попит на послуги логістичних операторів які витрачають на логістику в Європі щорічно до 150 млрд. євро. В цілому ринок логістичних послуг в Україні розбито на три сектори: перевезень і експедування вантажів різними видами транспорту; складських послуг; послуг з інтеграції та управління ланцюгами постачання.

Основне правило логістики тісно взаємопов'язано з метою логістичного процесу. У зв'язку з цим ефективність ланцюга постачання сільськогосподарської продукції є основною умовою забезпечення конкурентоспроможності в АПК. Виробники-конкуренти не можуть знижувати виробничі витрати без ризику зниження якості. У зв'язку з цим оптимальним способом економії витрат є скорочення часу збуту продукції по ланцюгу постачання. В процесі функціонування та планування транспортних послуг в агропромисловому комплексі в АПК формується система планування транспортного обслуговування, яка повинна забезпечувати узгоджену діяльність всіх учасників та визначати оцінку факторів, що впливають на ефективність ТЛС. Для оцінки забезпечення ефективного інструментарію функціонування і розвитку АПК серйозне значення має збалансованість, що обслуговує ТЛС. Особливо важливе значення має завершеність ефективної ТЛС при об'єднанні з транспортно-технологічними операціями, забезпечуючи розвиток заготівельної, внутрішньовиробничої та розподільчої логістичних систем [7].

Реалізація логістичної концепції в АПК обумовлює діяльність ТЛС, спрямовану на більш раціональне управління потоковими процесами, сприяючи зниженню витрат і підвищуючи ефективність сільськогосподарської діяльності [8]. У процесі функціонування та планування ТЛС формується система транспортного обслуговування, яка забезпечує узгодженість діяльності всіх учасників та ефективність протікання транспортно-логістичних процесів (ТЛП) в АПК. Виявлено, що в умовах сучасного стану для перспективного розвитку ТЛС потрібно переглянути наявний підхід до планування транспортного обслуговування ресурсних потоків і потоків готової сільськогосподарської продукції. Формується необхідність теоретичного обґрунтування і практичних рекомендацій з комплексного аналізу функцій і об'єктів планування ТЛС з урахуванням факторів, що впливають на взаємозв'язок із зовнішнім середовищем та на взаємодію їх підсистем.

Для підвищення ефективності сучасного стану ТЛС в АПК самостійні транспортні підприємства або логістичні транспортні посередники повинні здійснювати комплекс послуг (організація й управління перевезеннями, обробка вантажу) відповідно до вимог логістики та вдосконалити наявний підхід

заснований на розробці, цілей та завдань стратегічного планування. Такий підхід, орієнтований переважно на фрагментарне виконання функцій планування підрозділами, інтереси яких не завжди збігаються при реалізації вироблених виробничих та інших стратегій. Наприклад, планування зниження логістичних витрат на транспортування шляхом створення великих запасів заходить у суперечність з плануванням їх мінімізації.

Недостатня увага до формування універсальних логістичних підприємств, які повинні забезпечувати увесь комплекс логістичних операцій до структури логістичних витрат призводить до збільшення їх частки в собівартості транспортування. Більш того, порушення на практиці термінів і вартості перевезень, неузгодженість логістичних операцій створюють суперечність між учасниками ланцюга постачання, підрозділами підприємств, і в результаті створюється неможливість забезпечення нормальних умов для доставки сільськогосподарської продукції. Якщо розглядати ТЛС в АПК в цілому, то можна виділити її основні складові: закупівлю матеріальних ресурсів, запаси, склади, елеватори (системи зберігання та перероблення продукції), транспорт (транспортна система), обслуговування виробництва, інформаційний зв'язок і контроль, кадри. В цілому, процес планування та формування ТЛС в АПК включає ряд послідовних етапів: постановку мети логістичної системи; визначення меж системи; оцінка структурного складу; формування об'єктних складових системи (підсистем, ланок, елементів); розподіл функцій, які виконуються кожним об'єктом логістичної системи; розробка показників функціонування системи; моніторинг ефективності функціонування логістичної системи. У процесі планування для підвищення ефективності ТЛС можна застосовувати різноманітний науковий інструментарій, який є методичною основою їх побудови. Сукупність методів, використовуваних при планування ТЛС, в залежності від етапів їх побудови, включає безліч завдань, вирішення яких дає можливість досягти формування в логістичній системі певних цілей.

Перераховані методи дозволяють прогнозувати матеріальні потоки, створювати інтегровані системи управління потоками й контролю за їх рухом, розробляти системи логістичного транспортного обслуговування, оптимізувати запаси та вирішувати інші завдання. Кожен із цих інструментів використовується при вирішенні конкретних логістичних завдань, які повинні бути систематизовані наступним чином: впорядкування проблем логістичної системи; оцінка логістичної інформації; прогноз і оцінка логістичних процесів, про які не можна або важко зібрати інформацію; оцінка рівня сервісу.

У зв'язку з чим оцінка ефективності ТЛС в АПК повинна функціонувати як синтез постачальницьких, розподільчих і транспортних процесів, що включає: постачання матеріально-технічних ресурсів (транспортне планування); виробництво аграрної продукції (транспортно-логістичне планування); збут

аграрної продукції (транспортне забезпечення). Для того, щоб ТЛС в АПК мала розвиток та певний рівень ефективності, відповідно до заданої мети, необхідно розробити сукупність конкретних показників і критеріїв ефективності її планування та функціонування, для яких необхідно сформувати єдину методологію її реалізації в АПК. В цілому, запропонований підхід за структуризацією цілей, завдань і характеристик об'єктів та функцій є основою для формування ефективного механізму планування ТЛС в АПК ресурсних потоків. Запропонована систематизація планування дозволяє більш якісно реалізовувати структурну побудову і вирішити основну проблему, що виникає в процесі її функціонування, а також дає можливість послідовно визначити основні характеристики і вчасно виявити недоліки функціонуючої системи прийняти рішення й здійснити ефективний управлінський контроль. Крім цього, щодо етапів планування управління виробничо-збутовими запасами, то це дозволить кількісно оцінювати, аналізувати і прогнозувати систему управління в АПК, що дасть можливість використовувати системну форму організації ТЛП з меншими затратами праці та більшою ефективністю в ТЛС.

Література:

1. Журавская М.А. Организационно-технологический механизм формирования транспортных мезологистических систем: дис. ... канд. техн. наук. Екатеринбург: УрГУПС, 2007. – 176 с.
2. Перебийніс В.І. Транспортно-логістичні системи підприємств: формування та функціонування: монографія / В.І. Перебийніс, О.В. Перебийніс.; під заг. ред. В.І.Перебийніса. –Полтава: РВВ ПУСКУ, 2005. – 207 с.
3. Макаренко Н.О. Оцінка ефективності функціонування логістичної системи аграрного підприємства / Макаренко Н.О. // Східна Європа: економіка, бізнес та управління: електронний науково-практичний журнал. – 2017. – №7. – С. 99-104.
4. Гуроров О. І. Транспортна логістика в сільськогосподарських підприємствах / О.І.Гуроров, Н. В. Прозорова // Формування ринкової економіки: Спец. вип. у 2 ч. Організаційно-правові форми агропромислових формувань: стан, перспективи та вплив на розвиток сільських територій. – К.: КНЕУ, 2011. – Ч. 1. – С. 139-147.
5. Прозорова Н. В. Сучасні тенденції розвитку логістики в сільському господарстві України / Н. В. Прозорова // Вісник ХНАУ. Сер. «Екон. науки». – Х. : ХНАУ, 2010. – № 8. – С. 219-224.
6. Аулін В.В. Методологічні і теоретичні основи забезпечення та підвищення надійності функціонування автомобільних транспортних систем: монографія / В.В.Аулін, Д.В.Голуб, А.В. Гриньків, С.В. Лисенко.; під заг. ред. д.т.н., проф. В.В.Ауліна. – Кропивницький: Видавництво ТОВ «КОД», 2017. – 370 с.
7. Аулін В.В. Методологія дослідження ефективності логістичних систем в АПК / Аулін В.В., Великодний Д.О., Дьяченко В.О. // Тези доповідей I-ї Міжн. наук.-практ. конфер. «Автомобільний транспорт та інфраструктура» (26-28 квітня 2018), м.Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2018. – С. 8-9.
8. Аулін В.В. Підвищення ефективності транспортних систем в АПК на основі логістичного підходу / Аулін В.В., Великодний Д.О., Дьяченко В.О. // Збірник тез доповідей V Міжн. наук.-техн. конф. «Крамаровські читання» (22-23 лютого 2018 року), м. Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2018. – С. 135-138.